

Kemijärven kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa

Hyväksytty: Kaupunginhallitus § 384 03.11.2025

Kaupunginvaltuusto § 143 25.11.2025

Versionhallinta:

Muutospäivä:			
Muutos:			
Muutoksen tekijä:			

SISÄLTÖ

1. Yleistä.....	3
2. Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin.....	4
2.1. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa.....	4
2.2. Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat.....	5
2.3. Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet	7
2.3.1 Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana	7
2.3.2 Kaupungin elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: valmiussuunnittelu.....	8
2.3.3 Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen	9
2.4 Lainsäädäntö ja ohjeet.....	10
2.5 Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot ja riskien arviointi	10
2.5.1 Toimialakohtaiset uhka-, riski- ja vaikutusarviot	11
2.5.2 Riskien arviointi osana varautumista ja valmiussuunnittelua.....	11
2.6 Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma.....	12
2.7 Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat.....	13
2.8 Varautumiskoulutus ja harjoitukset	14
2.9 Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kuntakonsernissa.....	14
2.10 Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa.....	15
2.11 Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen.....	16
2.12 Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen	17
2.13 Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle.....	17
3. Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta	17
3.1. Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet.....	17
3.2. Uhka-arvioiden keskeiset tulokset	18
3.3. Johtamisjärjestelmä normaalioloissa	18
3.4. Kuntakonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämis- ja informointijärjestelyt 19	
3.5. Luottamushenkilöelinten informointi	19
3.6. Johtamispaikat	20
3.7. Johtaminen ja tilannetietoisuus.....	21
3.8. Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset	21

3.9.	Henkisen tuen järjestäminen.....	22
3.10.	Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa	22
3.11.	Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa	23
3.12.	Yhteistoiminta	23
3.13.	Pelastustoiminnan johtaminen	23
3.14.	Väestön varoittaminen	24
3.15.	Väestön suojaaminen	24
3.16.	Väestön evakuointi	24
3.17.	Omatoiminen varautuminen	25
3.18.	Toiminnan yhteensovittaminen	25
4.	Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin	26
4.1.	Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin toimintaan ja toimintaedellytyksiin	26
4.2	Kaupungin hallinto poikkeusoloissa.....	27
5	Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut	27
5.1	Henkilöstön varaamisen vastuut.....	27
5.2	Vastuut rakennusvarauksista	28
5.3	Vastuu ajoneuvo- ja työkonevarauksista	28
6	Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio	28

1. Yleistä

Valmiuslain mukaan kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä ja häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa.¹ Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan organisaation varautumista tavalla, missä voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan sekä priorisoidaan häiriötilanteen vaatimusten mukaisesti.² Kemijärven kaupungin varautumistyötä johtaa kaupunginjohtaja yhdessä kaupunginhallituksen kanssa.³ Yleisen prosessin varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset.⁴ Varautuminen perustuu valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011), kyberturvallisuuslain (124/2025) ja muun erityislainsäädännön varautumisvelvollisuuteen.

Kemijärven kaupungin varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoitteena on turvallisen elinympäristön luominen, kunnan palvelutuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa sekä mahdollisten häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen, myös poikkeusolojen aikana. Kemijärven kaupungin valmiussuunnitelman yleisen osan on tarkoitus olla sekä informatiivinen, tavoitteita asettava ja tietyiltä osiltaan myös velvoittava. Yleiseen osaan on koottu koko kaupunkia koskevat yhteiset linjaukset ja toimintaperiaatteet. Siinä on tuotu esille myös merkittävimmät uhkatilat ja riskit. Sisällöllisesti se jakautuu häiriötilanteisiin varautumista ja hallintaa sekä poikkeusoloihin varautumista koskeviin osioihin. Yleisen osan rakenne perustuu Pelastusopiston julkaisuun 2/2012 ”Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön”⁵, ottaen kuitenkin huomioon Kemijärven kaupungin omat erityispiirteet ja toimintaympäristö.

Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi kaupungin toimialat varautuvat häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtäviin valmius- ja jatkuvuussuunnitelmillaan, kiinteistöille laadituilla pelastussuunnitelmilla, tarvittavilla resurssoinnilla sekä harjoittelemalla säännöllisesti valmiussuunnitelmien ja niitä tarkentavien toimintakorttien mukaista toimintaa. Varautumisessa on otettu huomioon myös ulkoistetut palvelut sekä yhteistyö viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

¹ Valmiuslaki 3L12§

² Varautuminen ja jatkuvuuden hallinta kunnissa, Turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristö 2012. 1 L käsitteet

³ Kemijärven kaupungin hallintosääntö 19.12.2022, Liite 2 3§

⁴ <https://pelastustoimi.fi/helsinki/meista/varautuminen-ja-valmiussuunnittelu>

⁵ Kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan malli ja ohje sen käyttöön. Korhonen Jussi & Ström Markku. Pelastusopiston julkaisu. D-sarja: Muut julkaisut 2/2012.

Valmiussuunnitelman yleinen osa on julkinen.

2. Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin

2.1. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa

Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan arvoja, asenteita, sitoutuneisuutta ja ammattitaitoa sekä ajantasaista normistoa ja turvallisuusvaatimukset täyttävää toimintaa, jolloin jokainen tiedostaa oman toimintansa merkityksen osana kokonaisturvallisuutta. Turvallisuuskulttuuri on myös organisaation kykyä ja tahtoa ymmärtää, millaista turvallinen toiminta on, millaisia vaaroja organisaation toimintaan liittyy ja miten niitä voidaan ehkäistä.⁶ Kaupungin johtaminen sekä sisäinen valvonta ja riskienhallinta muodostavat turvallisuusjohtamisen kehyksen. Samalla ne myös määrittävät sen järjestämisen ja toteuttamisen periaatteet.

⁶ Käännös julkaisusta: ACSNI Study Group on Human Factors 3rd report: Organising for safety
HSE Books 1993 ISBN 0 7176 0865 4

Kuva 1, Turvallisuusjohtamisen kokonaisuus⁷

Varautumisen⁸ ja jatkuvuudenhallinnan⁹ tarkoituksena on luoda prosessit sekä toimintatavat siten, että kunta pystyy toimimaan mahdollisimman normaalisti häiriötilanteista huolimatta.

Organisaatioturvallisuudella varmistetaan organisaation toiminnan jatkuvuus kaikissa tilanteissa, jotta kaupunkiorganisaatio on turvallinen työskentely- ja asiointipaikka.¹⁰ Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on ehkäistä ennakoita ja torjua onnettomuuksia, tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä sekä parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta.¹¹ Tällä varmistetaan, että Kemijärven kaupunki on turvallinen ja viihtyisä.

Kemijärven kaupungin sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan, turvallisuuteen ja varautumiseen liittyen ovat julkisesti saatavilla seuraavat dokumentit:

- Kemijärven kaupungin hallintosääntö
- Kemijärven kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje
- Kemijärven kaupungin tietoturvapoliittika
- Kemijärven kaupungin tietosuojapoliittika

Valmiussuunnittelun ja jatkuvuuden hallinnan pääpaino on normaaliolojen häiriötilanteissa. Valmiuden ylläpito pyritään integroimaan osaksi kaupungin normaalia toimintaa ja työskentelyä. Painopistettä pyritään suuntaamaan häiriötilanteiden hallinnasta niiden ennakointiin, estämiseen sekä varautumisen myötä mahdollisten vaikutusten minimointiin. Valmiussuunnitelman yleinen osa päivitetään valtuustokausittain noin neljän vuoden välein ja aina, kun lainsäädännössä tai kaupungin hallintosäännössä tapahtuu oleellisia muutoksia.¹²

2.2. Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot muodostuvat asioista, jotka pitävät turvallisen arjen pyörimässä. Kun yhteiskunnan perustoiminnot ovat kunnossa, kriiseistä voidaan palata normaaliin elämään ilman, että koko yhteiskunnan

⁷ Suomen Kuntaliitto, Kunnan varautumisen johtaminen, s. 15, ISBN 978-952-293-755-1

⁸ <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/kuntien-varautuminen-ja-turvallisuus>

⁹ <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/tietoa-huoltovarmuudesta/jatkuvuudenhallinta>

¹⁰ <https://www.defmin.fi/vastuualueet/turvallisuus#39e265e3>

¹¹ <https://intermin.fi/-/apua-kunnille-turvallisuussuunnitelman-laadintaan-paikallisen-turvallisuussuunnittelun-tyokalu>

¹² Kemijärven kaupungin hallintosääntö Liite 2 s.47 3§

perusta järkkyy. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava kaikissa tilanteissa, yhtä lailla normaalioloissa kuin kriisin sattuessa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS 2025) elintärkeät toiminnot on otettu varautumistyön lähtökohdaksi. Siinä elintärkeiksi toiminnoiksi on määritelty:

- johtaminen
- kansainvälinen ja EU-toiminta
- puolustuskyky
- sisäinen turvallisuus
- talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus
- väestön toimintakyky ja palvelut
- henkinen kriisinkestävyys

Suomen kansallinen riskiarvio (2023) on yhteen sovitettu ja muokattu kooste eri hallinnonalojen tuotoksista lopulliseen muotoon kansallisessa riskiarvityöryhmässä. Omissa riskiarvioissaan eri hallinnonalat ovat valinneet yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavia uhkamalleja ja häiriötilanteita.

Suomen kansallisessa riskiarviossa (2023) ovat mainittuna seuraavat uhat:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö
- Laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla
- Yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristin tai muu väkivaltainen isku
- Isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltainen liikehdintä tai yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Energiahuollon häiriöt
- Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- Kuljetusten jatkuvuuden häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt ja ruoka- ja ravintoturvan heikkeneminen
- Laajat tai pitkäkestoiset onnettomuustilanteet

Lapin alueellisen riskiarvion 2023 (päivitetty 2024)¹³ laatimista koordinoivat sisäministeriön toimeksiannon mukaisesti Lapin pelastuslaitos ja Lapin aluehallintovirasto. Riskiarvio on laadittu eri turvallisuustoimijoiden ja asiantuntijoiden poikkihallinnollisena yhteistyönä. Alueellinen riskiarvio on näkymä Lapin riskeistä ja varautumistarpeista. Tavoitteena edistää alueellista valmiutta kohdata ja hallita näitä tilanteita niin eri toimijoiden omaan kuin alueelliseen yhteistoiminnassa tapahtuvaan varautumiseen liittyen. Kemijärven kaupunki on osallistunut alueelliseen riskiarviotyöhön.

Edellä esiteltyjen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, sekä Suomen kansallisessa riskiarviossa¹⁴ että alueellisessa riskiarviotyössä esitettyjen uhkamallien perusteella, Kemijärven kaupungin elintärkeät toiminnot (ydintehtävät) kriittisine toimintoineen on tunnistettu.

2.3 Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

2.3.1 Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana

Varautumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.¹⁵ Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.¹⁶

Omatoimisesta varautumisesta on tarkennettu kohdassa 3.12.6.

Yritysten, yhteisöjen sekä kotitalouksien itsenäinen varautuminen häiriötilanteisiin on myös huomioitava osana Kemijärven kaupungin valmiussuunnittelua. Kyläyhteisöjen sekä kotitalouksien varautumisella on suuri merkitys ja apu yhteiskunnalle sekä ennen kaikkea ihmiselle itselleen.

Lisätietoa ja ohjeita varautumisesta on saatavilla internetistä mm. seuraavilta sivustoilta:

- www.suomi.fi → Häiriö- ja kriisitilanteisiin varautuminen¹⁷
- www.spek.fi → Varautuminen kotona¹⁸

¹³ <https://sisainturvallisuus.fi/alueelliset-riskiarviot>

¹⁴ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164627>

¹⁵ <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/varautuminen>

¹⁶ <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/kuntien-varautuminen-ja-turvallisuus>

¹⁷ <https://www.suomi.fi/oppaat/varautuminen>

¹⁸ <https://www.spek.fi/turvallisuus/varautuminen-kotona/>

- <https://72tuntia.fi/> → Varautuminen kotona, ohjeita häiriötilanteiden varalle¹⁹

Suomi on tietoyhteiskuntana riippuvainen tietoverkkojen ja -järjestelmien toiminnasta ja näin ollen myös erittäin haavoittuvainen niihin kohdistuville häiriöille. Yhdestä tai useammasta digitaalisesta tietojärjestelmästä muodostuvat toimintaympäristöstä on ryhdytty käyttämään termiä kybertoimintaympäristö.²⁰

Kyberturvallisuus on suhteellisen uusi ja sisällöltään vielä vakiintumaton termi. Käytännössä sillä viitataan organisaatioiden ja yhteiskunnan digitalisoitumisen aiheuttamiin uudenlaisiin turvallisuushaasteisiin.²¹ Kyberturvallisuus on tila, jossa kybertoimintaympäristöstä yhteiskunnan elintärkeille toimintoille tai muille kybertoimintaympäristöstä riippuvaisille toimintoille koituvat uhkat ja riskit ovat hallinnassa.²² Uhkat voivat kohdistua yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja, kansallista kriittistä infrastruktuuria tai kansalaisia vastaan. Kemijärven kaupungin ennalta ehkäisevänä toimintoina kyberuhkia vastaan on tietoturvallinen toimintaympäristö.

Kaupunki varautuu kyberuhkiin ajantasaisella tietoturva- ja tietosuojapolitiikalla, turvallisilla tietoteknisillä ympäristöillä, valvonnalla, varajärjestelyillä, ajantasaisilla valmius- ja toipumissuunnitelmilla, tiedottamisella sekä säännöllisin harjoitteluin.²³

2.3.2 Kaupungin elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: valmiussuunnittelu

Valmiuslain (1552/2011) 3L12 § säädetään varautumisvelvollisuudesta. Valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Kemijärven kaupungin vastuulla olevien tehtävien ja niihin liittyvien palveluiden turvaamiseksi todennäköisimpien häiriötilanteiden (uhkaskenaarit) varalle on oltava valmiussuunnitelmat tarvittavine yksityiskohtaisine

¹⁹ https://72tuntia.fi/wp-content/uploads/2025/01/spek_72_tuntia_varautuminen_kotona_2025_01_21_v01.pdf

²⁰ Termipankki.fi kybertoimintaympäristö

²¹ https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/sites/default/files/media/publication/T_KyberHV_digiAUK_220120.pdf

²² Kokonaisturvallisuuden sanasto, 2. laitos, 2017 sivu 68.

²³ Kemijärven kaupunki, Tietoturvapoliittika 2025

toimintakortteineen. Valmiussuunnitelmien ja toimintakorttien mukaista toimintaa on harjoiteltava säännöllisesti henkilöstön tietotaidon ylläpitämiseksi. Varautumisen ja valmiussuunnittelu on sisäänrakennettu osa kaupungin toiminnan suunnittelua sekä siihen liittyvää riskienhallintaa, ei erillinen prosessi. Velvoitteeseen perustuen kaupungin eri toimialat laativat omat valmiussuunnitelmat vastuullaan olevia tehtäviä varten.²⁴

Toimialojen valmiussuunnitelmissa tulee tunnistaa sen ydintehtävät niihin liittyvine kriittisine toimintoineen, arvioida riski- ja vaikutusarviot annettuja uhkaskenaarioita vasten, laatia suunnitelmat riskien pienentämiseksi tai poistamiseksi, varautua mahdollisten varajärjestelmien tai -toimintojen käyttöönottoon sekä laatia suunnitelmat elpymiseen, toiminnan jatkamiseen ja paluuseen normaaliin toimintaan. Toimialojen valmiussuunnittelussa tulee huomioida tehtävien hoidossa tarvittava henkilöstö, ajoneuvot ja työkoneet sekä mahdollisten tilojen varaaminen. Niiltä osin kuin kaupungin ydintehtäviin liittyvät toiminnot on ulkoistettu ulkopuolisille toimijoille, toimialat varmistavat niiden saatavuuden häiriötiloissa ja poikkeusoloissa palvelusopimuksiin sisällytetyin varautumisvelvoittein.

Vastuu kaupungin tehtäviin kuuluvien lakisääteisten toimintojen ja palveluiden saatavuudesta on aina kaupungilla riippumatta siitä, että tuotetaanko ne itse vai onko ne hankittu palveluna. Varautumisvelvoitteiden huomiointi ostopalveluissa on kuvattu suunnitelman kohdassa 2.10.

2.3.3 Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen

Häiriötilanteen tehokkaan hallinnan kannalta on keskeistä, että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään viipymättä ja riittävissä laajuudessa. Kunnan laajuisen kriisinhallinnan yksi keskeisimmistä toiminnoista on tilannekuvan hallinta. Toimialoilla on omat operatiiviset valmiussuunnitelmansa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen, mutta eri toimialojen ja muiden sidosryhmien välisen yhteistyön koordinoimiseksi tietoisuus kokonaiskuvasta ja sen hallinta kaupungin johtoryhmässä on välttämätöntä.

Toinen tärkeä osa-alue kriisinhallinnassa on viestintä. Oikea-aikainen, tietosisällöltään ja levikiltään riittävän laaja ja paikkansa pitävä tiedotus auttaa kontrolloimaan tilannetta ja hillitsemään epävirallisten kanavien kautta leviävän, mahdollisesti väärän tiedon vaikutuksia. Aktiivinen tiedottaminen häiriötilanteen aikana on tärkeää myös silloin, kun häiriötilanteen selvittely tai purkaminen on suvantovaiheessa; ”Ei tiedotettavaa” - viestit antavat

24 Kemijärven kaupungin hallintosääntö, LIITE 2 sivu 46 3§ Valmius- ja pelastussuunnitelmat

tilanneviestejä seuraaville kuvan, että häiriötilanteen hallinta on aktiivista ja viestintä toimii.

Erilaisten häiriötilanteiden varalta on tehtävä suunnitelmat vaihtoehtoisten viestintävälineiden käytöstä siltä varalta, että perinteiset viestintäkanavat eivät ole käytettävissä.²⁵

Häiriötilanteen hallinnasta on tarkemmin tämän suunnitelman 3. luvussa.

2.4 Lainsäädäntö ja ohjeet

Kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavat mm. seuraavat lait ja säädökset:

- Valmiuslaki (1552/2011)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
- Laki hyvinvointialueesta (611/2021)
- Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992)
- Laki puolustusvoimista (551/2007)
- Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (VNp 568/2024)
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- Sähkömarkkinalaki (588/2013) sekä
- Kuntalaki (410/2015)
- Kyberturvallisuuslaki (124/2025)

2.5 Alueelliset ja kunnalliset uhka-arviot ja riskien arviointi

Kemijärven kaupungin uhka-arvioiden laatimisessa on hyödynnetty Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa 2025, Suomen kansallista riskiarvioita 2023 sekä Lapin alueellista riskiarviota 2023.

Lapin alueellisen riskiarvion valmistelutyöhön osallistuneiden asiantuntijoiden arvion mukaan Lapin suurimmat alueelliset riskit ovat²⁶:

- voimahuollon häiriintyminen
- tietoliikenteen häiriintyminen
- informaatiovaikuttaminen

²⁵ Puolustaloudellinen suunnittelukunta: Viestintäverkkojen ja viestintäpalveluiden varmistaminen, opas käyttäjille 2/2005 s.14 kohta 2. varautuminen.

²⁶ Lapin alueellinen riskiarvio 2023 sivu 3.

- polttoaineen jakelun häiriintyminen ja
- laajamittainen maahantulo.

Toimialojen riskienhallinnan vastuuhenkilöinä toimivat toimialajohtajat tai toimialakohtaisiin riskienhallintatyöryhmiin erikseen nimetyt viranhaltijat.

2.5.1 Toimialakohtaiset uhka-, riski- ja vaikutusarviot

Kemijärven kaupunginvaltuusto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kemijärven kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, sekä

1. hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat, joiden mukaisesti sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan,
2. valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti sekä
3. antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta ja merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.

Kemijärven kaupungin hallintosääntö käsittelee sisäisestä valvontaa ja riskienhallintaa. Hallintosääntö sisältää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät kaupunginhallitukselle, lautakunnille, kuntakonsernille sekä viranhaltijoille ja esihenkilöille.

Riskien arviointi ja raportointi kytkeytyvät normaaliin vuosittaiseen toiminnan ja talouden suunnitteluun ja päätöksentekoon. Kaupunkikonsernin tulee tehdä riskienhallintasuunnitelma ja määritellä siinä merkittävimmät riskit ja käytettävät riskienhallintatoimenpiteet. Riskienhallintasuunnitelma päivitetään vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä erikseen annettavien ohjeistuksen mukaisesti. Riskiarviointi kattaa riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen, riskianalyysin sekä riskien ja mahdollisuuksien merkityksen arvioinnin. Riskienhallintasuunnitelman päivittämistä koordinoi ja sen ajantasaisuudesta vastaa hallintojohtaja.

2.5.2 Riskien arviointi osana varautumista ja valmiussuunnittelua

Työkaluna Kemijärven kaupungin ja sen toimialojen riski- ja vaikutusarvioiden laatimisessa toimivat luvun 2.5 alussa esitetyt uhkaskenaariot ja -malliset sekä Lapin alueellisessa riski- ja vaikutusarviotyössä käytetyt lomakepohjat.

Uhkakohtaisten lomakepohjien avulla toimialat arvioivat, että vaikuttaako kyseinen uhkamalli kyseessä olevan toimialan ydintehtäviin, minkälainen vaikutus sillä olisi ja kuinka kyseinen ydintehtäväkohtainen riski voitaisiin joko pienentää tai poistaa kokonaan. Kukin toimiala täyttää taulukot oman arvionsa mukaisesti. Toimialojen tuottamat riski- ja vaikutusarviot kootaan yhteen.

Kaupungin tasolla toimialojen riski- ja vaikutusarvioita tarkastellaan kootusti ja valmistellaan lopulliset linjaratkaisut tarvittavista riskienhallintatoimenpiteistä.

2.6 Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma

Kemijärven kaupungin valmiussuunnitelmat tarkistetaan ja saatetaan ajan tasalle 2026 loppuun mennessä erillisen projektisuunnitelman mukaisesti. Samassa yhteydessä valmiussuunnitelmien laadinta laajennetaan kaupungin toimialoille ja tytäryhtiöihin. Varautuminen huomioidaan myös palveluhankinta- ja yhteistoimintasopimuksissa, mikäli ne liittyvät kaupungin ydintehtäviin.

Kemijärven kaupungin varautumista tehostetaan vakiinnuttamalla valmiussuunnitteluprosessi, jalkauttamalla valmiussuunnittelu toimialoille, huomioimalla uhkaskenaariot ja -mallit sekä niistä johtuvat varautumistarpeet vuosittaisessa riskienhallintatyössä, pitämällä valmiussuunnitelmat ajan tasalla (vuosikello) sekä järjestämällä/osallistumalla varautumista tukeviin harjoituksiin.

Painopiste	Toimenpiteet	Toteutusaikataulu	Vastuutaho
Valmiussuunnitteluprosessin vakiinnuttaminen	Sisällytetään talousarvio- ja riskienhallinnan prosesseihin	Valtuustokausittain, noin neljän vuoden välein	Kaupunginjohtaja Toimialajohtajat
Valmiussuunnittelun jalkauttaminen toimialoille	Toimialojen suunnitelmien päivittäminen ja henkilöstön perehdytys	Vuosittain, jatkuvana	Toimialajohtajat sekä vastuualuepäälliköt
Varautumistarpeiden huomioiminen kaupungin talouden suunnittelussa	Sisällytetään talousarvio prosessiin	Vuosittain toiminnan ja talouden suunnittelun mukaisesti	Kaupunginjohtaja Talous- ja kehittämisjohtaja
Valmiussuunnitelmien ja riskienhallintaprosessin pitäminen ajan tasalla	Määrävälein tarkastaminen ja päivittäminen	Vuosittain, jatkuvana toimintana	Toimialajohtajat
Valmiusharjoittelu	Johtokeskuksen perustaminen, TAISTO-harjoitukset, PAPU-harjoitukset, Muut mahdolliset harjoitukset	Toiminnan ja talouden suunnittelun mukaisesti 1-2 harjoitusta vuodessa	Kaupunginjohtaja Toimialajohtajat

Taulukko 1. Kemijärven kaupungin varautumisen kehitystoimet

2.7 Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat

Varautuminen on osa kaupungin normaalia toimintaa ja siitä aiheutuvat kustannukset sisällytetään toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä talousarvioiden toiminta- ja investointimenoihin.

2.8 Varautumiskoulutus ja harjoitukset

Varautumiskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, jolla osaltaan varmistetaan yksilön, yhteisön, laitoksen, yrityksen sekä yhteiskunnan eri tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavan koulutuksen antaminen. Varautumiskoulutuksen pääsääntöisenä kohderyhmänä ovat paikallis-, alue- ja keshallinnon viranomaisten henkilöstö.

Varautumisopetuksen vuosittaisen koulutusohjelman runko muodostuu aluekohtaisista valmiusharjoituksista sekä peruskurssitasoisista alue- ja paikallishallinnon kursseista. Kaupungin tavoitteeksi asetetaan, että sen varautumisen avainhenkilöt (johtoryhmän jäsenet, nimetyt varautumisen vastuuhenkilöt) osallistuvat säännöllisesti (valtuustokausittain tai tarpeen ilmetessä) Pelastusopiston järjestämiin varautumiskoulutuksiin. Kurssitarjoama muodostuu kuntien varautumisen peruskursseista sekä toimialakohtaisesta koulutuksesta.

Pelastusopiston kurssitarjonta:

<https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/varautumiskoulutus/>

Kemijärven kaupunki esittää henkilöitä myös alueellisille maanpuolustuskursseille. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto AVI tekee päätökset maanpuolustuskurssien osallistujista. Kemijärven kaupunki osallistuu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Puolustusvoimien järjestämiin valmius- ja paikallispuolustusharjoituksiin tarkoituksen mukaisessa laajuudessa. Kaupunki osallistuu aktiivisesti muihinkin eri viranomaistahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin, joita ovat mm Digi- ja väestötietoviraston vuosittain järjestämät digitaalisen turvallisuuden TAISTO-harjoitukset

2.9 Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kuntakonsernissa

Kemijärven kaupungin päätöksentekojärjestelmän pitää toimia samojen perusteiden mukaisesti normaalioloissa, erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.²⁷ Selkeä toimivallanjako ja eri toimijoiden välinen sujuva yhteistoiminta ovat tehokkaan toiminnan perustana. Kaupungin organisaatorakenteet noudattavat samaa periaatetta; samat rakenteet pätevät tilanteesta

²⁷ Kemijärven hallintosääntö, LIITE 2

riippumatta. Uusia toimielimiä perustetaan vain silloin, kun mikään olemassa olevasta organisaatiosta ei voi suorittaa tarvittavaa tehtävää.

Kaupunginjohtaja yhdessä kaupunginhallituksen kanssa vastaa kaupungin varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta. Valmiussuunnitelman yleisen osan hyväksyy kaupunginhallitus ja se saatetaan tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Toimialojen ja erillistointien suunnitelmat hyväksyy ko. lautakunta. Valmiustoimintaan liittyvät muut toimintaohjeet hyväksyvät toimialajohtajat.

Kriittinen tehtävä	Vastuualue	Varautumistehtävä	Vastuu	Varahenkilö	Suunnitelma
Häiriötilannejohtaminen	Kemijärven kaupunki	Toimialojen varautumisen yhteensovittaminen	Kaupunginjohtaja	Hallintojohtaja	Valmiussuunnitelman yleinen osa
Häiriötilannejohtaminen	Kemijärven kaupunki	Häiriötilannejohtaminen	Kaupunginjohtaja	Hallintojohtaja	Häiriötilannejohtamisen ja viestinnän suunnitelma
Häiriötilannejohtaminen	Kemijärven kaupunki	Häiriötilanneviestintä	Hallintojohtaja	Talousjohtaja	Häiriötilannejohtamisen ja viestinnän suunnitelma
Häiriötilannejohtaminen	Kemijärven kaupunki konserni	Kemijärven kaupunkikonsernin varautuminen	Kaupunginjohtaja	Hallintojohtaja	Valmiussuunnitelma kokonaisuus
	Keskushallinto	Keskushallinnon toimialan varautuminen ja valmiussuunnittelu	Hallintojohtaja	Talousjohtaja	Toimialan valmiussuunnitelma
	Kasvatus- ja sivistystoimi	Kasvatus- ja sivistystoimen varautuminen ja valmiussuunnittelu	Sivistysjohtaja	Kansalaisopiston rehtori	Toimialan valmiussuunnitelma
	Tekninen toimi	Yhdyskuntatekniikan toimialan varautuminen ja valmiussuunnittelu	Tekninen johtaja	Kunnallistekniikan päällikkö	Toimialan valmiussuunnitelma
	Tekninen toimi	Energiahuollon varautuminen ja valmiussuunnittelu	Kemijärven Energia ja Vesi Oy.		Toimialan valmiussuunnitelma
	Tekninen toimi	Vesihuollon varautuminen ja valmiussuunnittelu	Kemijärven Energia ja Vesi Oy.		Toimialan valmiussuunnitelma
	Ympäristöpalvelut	Ympäristöterveydenhuollon varautuminen ja valmiussuunnittelu	Ympäristöterveysjohtaja	Johtava terveystarkastaja	Toimialan valmiussuunnitelma
	Lapin hyvinvointialue	Sosiaali- ja terveydenhuollon varautuminen ja valmiussuunnittelu	Sivistysjohtaja	Kansalaisopiston rehtori	Hyvinvointi-alueen suunnitelma, Kemijärven kaupungin rooli ja tuki
Päivittäistavarahuolto	Lapin hyvinvointialue	Päivittäistavarahuoltosuunnitelman laatiminen Kemijärven kaupungin vastuiden osalta	Tekninen johtaja	Kunnallistekniikan päällikkö	Hyvinvointi-alueen suunnitelma, Kemijärven kaupungin rooli ja tuki
Väestönsuojelu ja evakuointi	Lapin hyvinvointialue	Väestönsuojelu ja evakuointisuunnitelman laatiminen Kemijärven kaupungin vastuiden	Hallintojohtaja	Talousjohtaja	Pelastustoimen suunnitelma, Kemijärven kaupungin rooli ja tuki

Taulukko 2. Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt

2.10 Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa

Valmiuslain perusteluiden mukaan varautumisvelvoite koskee julkisen hallinnon tehtävien hoitamista. Kemijärven kaupunki on ulkoistanut osan sen julkisen hallinnon tehtävien hoitamisesta. Ostopalveluina hankittujen palveluiden osalta toiminnasta häiriö- ja poikkeustilanteisiin tulee sopia. Hankinta- tai yhteistyösopimuksissa tulee sopia toiminnan jatkuvuuden hallintaa koskevien suositusten noudattamista kaikilta verkostoon kuuluvilta kumppaneilta: sekä varsinaisilta sopimuskumppaneilta että niiden alihankintayrityksiltä ja muilta verkostokumppaneilta.

Huoltovarmuuskeskus on yhteistyössä elinkeinoelämän ja julkishallinnon kanssa tuottanut ”SOPIVA” suositukset toiminnan jatkuvuuden hallintaan.²⁸ SOPIVA-hanke on tuottanut organisaatioiden käyttöön myös valmiit mallisopimuslausekkeet, jotka helpottavat toiminnan jatkuvuutta parantavien suositusten liittämistä sopimuksiin. SOPIVA-aineisto löytyy Huoltovarmuuskeskuksen verkkosivuilta: <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva>

Ostopalvelujen osalta on myös varmistettava, ettei kyseistä resurssia (henkilöt, toimitilat, ajoneuvot ja työkoneet) ole häiriötilanteissa jo varattu toisaalle (päällekkäisvaraus). Varausjärjestelyistä ja varaamisen vastuista on tarkemmin suunnitelman kohdassa 4.3.

Kemijärven kaupungin eri toimialojen on varauduttava myös tilanteeseen, jossa ulkopuolinen palveluntoimittaja on häiriötilanteessa kyvytön täyttämään sopimusvelvoitteitaan. Lopullinen vastuu kaupungin ydintehtäviin liittyvien palvelujen häiriöttömästä tuottamisesta on aina kaupungilla.

2.11 Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Mikäli toimialan toiminta on voimakkaasti riippuvainen jonkun ulkopuolisen toimijan tarjoamista palveluista, on ehdottoman tarpeellista selvittää yhteistyössä ko. toimijan kanssa varautumiseen liittyviä käytäntöjä ja päivittää suunnitelmat yhteistyössä siten, että esimerkiksi resurssien päällekkäisvarausta ei tehdä. Tämä korostuu varsinkin, jos toimijan resursseja käyttää useampi taho ja häiriötilanteen tai poikkeusolojen vuoksi resurssien saatavuus on tavanomaista heikompaa.

²⁸ <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva>

Sama periaate pätee toimialojen välisessä varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittamisessa, eli mitkä asiat hoidetaan keskitetysti yhden nimetyn vastuullisen toimialan toimesta.

2.12 Kuntakonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen

Kemijärven kaupungin kuntakonsernin valmiussuunnittelu toteutetaan kaupunginjohtajan johdolla taulukon 2. vastuiden mukaisesti.

Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen valmiussuunnitelmien välinen koordinaatio tapahtuu kerran valtuustokaudessa (neljän vuoden välein) valmiussuunnitelmien päivityksen yhteydessä.

2.13 Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle

Lapin hyvinvointialueen pelastustoimen vuotta 2023 koskevan palvelutasopäätöksen perusteella pelastuslaitos ei tee erillisiä sopimuksia kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtäväkokonaisuudesta vastaa Lapin pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö. Varautumis- ja valmiussuunnittelutehtävien päätoimisena resurssina on valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelija. Pelastuslaitoksen johto ja asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan alueelliseen ja valtakunnalliseen varautumistyöhön.

Lapinhyvinvointialueen pelastuslaitos ylläpitää tarvittavia suunnitelmia ja valmiutta vakavien häiriötilanteiden tai poikkeusolojen edellyttämiin väestön evakuointeihin. Evakuointi-suunnittelusta vastaa pelastuslaitoksen valmiussuunnittelija. Väestönsuojelun johtaminen, ml. evakuointi sen yhtenä osana, organisoidaan yhteistyössä kuntien kanssa. Kuntien valmiussuunnittelun tukemista edistetään osallistumalla aktiivisesti Lapin aluehallintoviraston valmius- ja varautumissuunnitteluun.

3. Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta

3.1. Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet

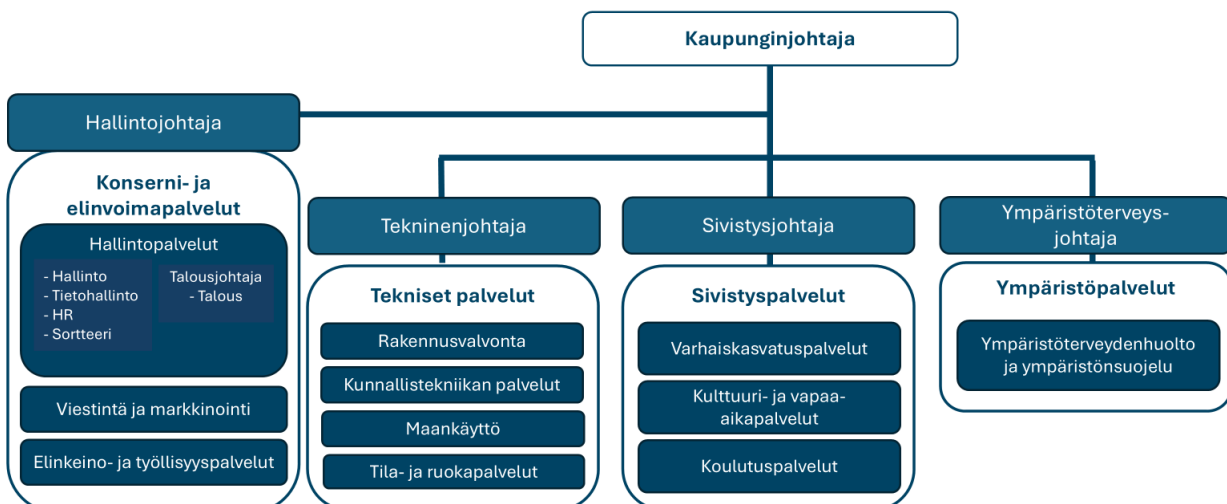
Häiriötilanteen hallinnan keskeiset tavoitteet ja tehtävät ovat seuraavat:

- Kaupungin asukkaiden ja alueella oleskelevien turvallisuuden varmistaminen
- Kaupungin päätöksenteko-, johtamis- ja toimintakyvyn ylläpitäminen
- Häiriötilanteesta ja poikkeusoloista aiheutuvien seurausten minimointi
- Kaupungin ydintehtävien ja palvelujen tuottamisedellytysten varmistaminen
- Kaupungin toimintojen ja yhteistyötahojen toiminnan yhteensovittaminen
- Tilannekuvan muodostaminen johtoryhmässä ja sen edelleen jakaminen
- Yhteistoiminta ja tuki muille viranomaistahoille
- Tilanteen edellyttämä sisäinen ja ulkoinen häiriötilanneviestintä

3.2. Uhka-arvioiden keskeiset tulokset

Laadittu kaupungin yhteisiin uhkaskenaarioihin perustuen toimialakohtaiset riski- ja vaikutusarviot. Toimialakohtaisten riski- ja vaikutusarviot ovat Sallassa pidettäviä (JulkL 24.1 § 8 k).

3.3. Johtamisjärjestelmä normaalioloissa

Kuva 3. Kemijärven kaupungin viranhaltijaorganisaatio

3.4. Kuntakonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämisen- ja informointijärjestelyt

Häiriötilanteiden aikana ja poikkeusoloissa kaupungin toimintaa johtaa kaupunginjohtaja ja kaupunginjohtajan johtama häiriötilanteiden aikainen kaupungin johtoryhmä. Kaupunginjohtaja nimeää häiriötilanteiden aikaisen johtoryhmän²⁹

Kaupunginjohtaja muuttaa ja täydentää johtoryhmän kokoonpanoa päätöksellään ja kutsuu johtoryhmän kokouksiin viranomaisia ja asiantuntijoita tilanteen edellyttämällä tavalla.³⁰

Muut häiriötilanteisiin liittyvät johto- ja työryhmät asettaa ja nimeää kaupunginjohtaja. Johtoryhmät ja työryhmät toimivat asettajan antamien toimivaltuuksien puitteissa. Johtoryhmien ja työryhmien toiminnasta on informoitava kaupunginjohtajaa ja häiriötilanteiden aikaista kaupungin johtoryhmää.³¹

3.5. Luottamushenkilöelinten informointi

Luottamushenkilöiden informointi on tärkeää laajemmissa häiriötilanteissa. Kemijärven kaupungin hallintosäännön mukaisesti valtuusto, kaupunginhallitus ja sen jaostot, lautakunnan ja niiden jaostot toimivat mahdollisuuksien mukaan kuten normaalioloissa ottaen huomioon kuitenkin hallintosäännön liitteen 2. 5 §:n mukaisen kaupunginjohtajan toimivallan.

Informoitava toimielin	Tehtävä	Vastaa
Kaupunginvaltuusto	Valtuuston puheenjohtaja	Kaupunginjohtaja
Kaupunginhallitus	Hallituksen puheenjohtaja	Kaupunginjohtaja
Tekninen lautakunta	Puheenjohtaja	Tekninenjohtaja

²⁹ Kemijärven kaupungin hallintosääntö Liite 2 7§

³⁰ Sama

³¹ Kemijärven kaupungin hallintosääntö Liite 2 8§

Sivistyslautakunta	Puheenjohtaja	Sivistysjohtaja
Ympäristöterveyslautakunta	Puheenjohtaja	Ympäristöterveysjohtaja

Taulukko 3, Informointi vastuut

3.6. Johtamispaikat

Normaaliajan häiriötilojen johtamistoiminta käynnistetään lähtökohtaisesti normaaliaikojen johtamisiloissa. Tämä koskee myös perustettavaa häiriötilannejohtamisen johtokeskusta. Tilanteen niin edellyttäessä kaupungin johtokeskus sekä kaupungin päättävien toimielinten kokoontumiset siirretään tarvittavilta osiltaan ennalta valmisteltuun väistöpaikkaan.

Väistöpaikka tulee täyttää nykyisen turvallisuustilanteen mukaiset vaatimukset kaupungin johtamiselle. Väistöpaikkaa valitessa on huomioitava Ukrainan sodasta saadut kokemukset johtamispaikalle. Konventionaalinen, perinteisiin kiinteisiin rakenteisiin sidottu ja valmisteltu johtamispaikka, voi olla todellisessa tilanteessa hyödytön. Väistöpaikka tulee valmistella mobiiliksi, helposti eri tilanteisiin muokkautuvaksi ja liikkuvaksi tilaksi.³²³³

Väistöpaikan tietoliikenne- ja varavoimaratkaisut toteutetaan ja testataan jo normaaliaikana siten, että ne ovat häiriötilanteen ja poikkeusolojen johtamispaikan edellyttämällä tasolla. Väistöpaikan sekä johtamisvälineiden edellyttämästä resurssoinnista ja toimeenpanosta vastaa hallintojohtaja yhdessä teknisen toimialajohtajan kanssa.

Kaupungintalon ja väistöpaikan kuluvalvontaa, vartiointia sekä fyysistä suojausta kohotetaan asteittain turvallisuustilanteen edellyttämällä tavalla. Toimenpiteiden tavoitteena on varmistaa kaupungin palveluiden sekä johtamisen edellytykset kaikissa turvallisuustilanteissa. Normaaliolojen kuluvalvontaa, vartiointia sekä fyysistä suojausta on kehitettävä vastaamaan Suomessa olemassa olevaa turvallisuus tilannetta.³⁴ Suojauksen kehittämisessä tukeudutaan kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö 2020 (KATAKRI 2020) vaatimuksiin.

32 Pelastusopiston hanki Ukrainan opit: Mikko Räkköläinen, Dan Sundblom, Marko Juutinen, Ukrainan sodan vaikutukset siviiliyh-teiskuntaan sekä väestön suojaaminen sodan aikana. Kohta: 3.8.2 Kaukovaikutteisten aseiden iskut

³³ Sama kohta 4.4.4 Johtamisjärjestelmä

³⁴ <https://puolustusvoimat.fi/-/puolustusvoimien-sisaista-turvallisuustasoa-on-nostettu>

3.7. Johtaminen ja tilannetietoisuus

Lakien ja hallintosäännön mukainen toiminta muodostaa perustan kaupungin johtamiselle kaikissa olosuhteissa. Poliittiset toimeilimet kutsutaan koolle säädösten edellyttämällä tavalla. Johtamisesta ja päätöksenteosta vastaavat kaupungin viranhaltijat tai toimeilimet, joiden vastuulla ovat kaupungin velvoitteiden hoitaminen ja toiminnoista vastaaminen muutoinkin.

Päätöksenteon on perustuttava tilannetietoisuuteen. Toimialat vastaavat osaltaan tilannetiedon keräämisestä, analysoinnista sekä välittämisestä johtamisen tueksi. Tilannekuvan kokoamisella luodaan edellytyksiä päätöksenteolle ja johtamiselle. Häiriötilojen ja poikkeusolojen johtamisyhteydet varmistetaan VIRVE- ja satelliittipuhelimen sekä lähettiyhteyksin.³⁵ Kaupungin kriisi-johtamisen johtokeskuksen johtamis- ja toimintavalmius ylläpidetään tarvittaessa yllä kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Tätä varten suunnitellaan ja määritetään tarvittavat varallaolo- ja sijaisjärjestelyt etukäteen jo normaalitilassa.

3.8. Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ihmisten tiedon tarve kasvaa. Mitä nopeammin ja avoimemmin tiedotetaan, sitä vähemmän väärät tiedot ja huhut leviävät. Häiriötilanneviestinnän päätehtävänä on:

- tiedottaa ja varoittaa tapahtuneesta,
- antaa tilannetietoja tapahtuman kulusta,
- antaa toimintaohjeet lisävahinkojen välttämiseksi,
- estää huhujen ja disinformaation leviäminen ja
- auttaa organisaatiota palautumaan normaalitilaan

Häiriötilanteissa viestintävastuut ovat niillä henkilöillä, joilla ne ovat normaalitilassa. Tarvittaessa viestintäorganisaatioita varaudutaan vahvistamaan tilanteen edellyttämällä tavalla, ja tilanteen niin edellyttäessä, myös yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kaupungin viestintäpäällikkönä toimii hallintojohtaja apunaan nimetyt tiedottajat.

Viestintä toimii kiinteässä yhteistoiminnassa kaupungin kriisi-johtamisen johtokeskuksen kanssa. Medialle välitetään mahdollisimman nopeasti ensitiedote tapahtumasta. Tiedotustilaisuus järjestetään, jos tapahtuma on erityisen vakava tai se herättää muuten laajaa kiinnostusta.

³⁵ Kuntaliitto, kuntien varautuminen ja turvallisuus – tilannekuvan muodostus

Kaupungilla on käytössään häiriötilanneviestintää varten erillisiä neuvontapuhelinnumeroita, joka voidaan ottaa käyttöön hyvin lyhyellä varoitusaajalla. Häiriötilanneviestinnässä varaudutaan myös tilanteisiin, joissa sähköä ei ole ja tietoverkot eivät toimi.

Pitkäkestoisessa sähkö- tai puhelinliikenteen katkoksessa kaupunkilaisille suunnattavaa viestintää tehdään yhteistoiminnassa pelastustoimen viranomaisten kanssa. Häiriötilanne- ja poikkeusolojen viestinnässä voidaan käyttää tarvittaessa vaaratiedotteita. Vaaratiedotteet annetaan aina pelastus- tai poliisiviranomaisen kautta. Vaaratiedotteet jaetaan television, radion kautta sekä matkapuhelimiin/112-sovelluksiin tekstiviesteinä.

3.9. Henkisen tuen järjestäminen

Lapin hyvinvointialue vastaa ensisijaisesti henkisen tuen antamisesta. Yhteistyökumppaneina heillä on Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitos, Kemijärven seurakunta sekä Suomen Punaisen Ristin Kemijärven osasto. Kaupunki huolehtii sille säädös- ja/tai yhteistoimintasopimuksiin perustuvien vastuiden henkisen tuen järjestelyistä sekä yhteistoimintaosapuolien henkisen tuen järjestämisen tukemisesta. Kaupungin oman henkilöstön henkisen tuen järjestäminen huomioidaan työterveyshuoltoon liittyvissä palvelusopimuksissa, myös normaaliolojen häiriötilojen ja poikkeusolojen osalta.

3.10. Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa

Pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. (8.7.2022/616) Pelastustoimintaa edellyttävissä laajoissa häiriötilanteissa tilanne saattaa edellyttää kaikkien pelastuslaitoksen käytössä olevien henkilöstöresurssien sitomista pelastustoimen perustehtävien hoitamiseen, jolloin kunnalle tarjottavat tukimahdollisuudet voivat olla rajallisia. Pelastuslaitoksen tuesta Kemijärven kaupungille sovitaan erikseen.

Lapin pelastuslaitokselle varataan mahdollisuus osoittaa päällystöviranhaltija toimimaan tarvittaessa pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä/asiantuntijana Kemijärven kaupungin johtokeskuksessa.

3.11. Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan koh- teeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastuslaitoksen valmiutta kohotetaan tilanteen vaatimalla tavalla Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman mukaisesti.

3.12. Yhteistoiminta

Kemijärven kaupunki ja muut yhteistoimintaviranomaiset osallistuvat pelastuslaitoksen johtamaan pelastustoimintaan omilla organisaatioillaan. Kaupungin toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa esitetään konkreettiset tehtävät pelastustoimintaan osallistumisessa ja siihen varautumisesta myös poikkeusoloja varten.

3.13. Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johdolla. Useamman toimialan viranomaisten osallistuessa pelastustoimintaan tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja, eli pelastusviranomainen.³⁶

Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.³⁷

Kemijärven kaupungin eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden pelastustoimintaan liittyvät toimenpiteet edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa tai tukevat muiden pelastusviranomaisten toimintaa.

³⁶ Pelastuslaki 379/2011, 35 §.

³⁷ Yleisjohtajuutta moniviranomaistilanteissa selvittäneen työryhmän loppuraportti 2014, 12.

3.14. Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Väestön varoittamisen keinoja ja kanavia ovat: väestöhälyttimet Kemijärven ydinkeskustassa, radio/televisio/teksti-TV (vaaratiedote), internet (SOME), 112 applikaatio/sovellus ja painettu media.

3.15. Väestön suojaaminen

Normaaliolojen onnettomuuksissa väestö suojautuu viranomaisen määräyksestä asuin- ja muihin sisätiloihin. Väestönsuojiiin suojaudutaan lähinnä poikkeusolojen vakavimmissa uhkissa viranomaisen määräyksestä. Pelastuslaitoksella ja kaupungin teknisellä toimialalla on tiedot Kemijärven kaupungin alueen väestönsuojista. Nimetyt toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa laadittujen suunnitelmien mukaisesti pelastustoimea väestön suojaamisessa.

3.16. Väestön evakuointi

Väestön evakuoinnilla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden siirtämistä turvaan vaara-alueelta tai vaarallisesta kohteesta. Evakuointi suunnitellaan sekä normaaliolojen häiriötiloja että poikkeusoloja silmällä pitäen, ja se toimeenpannaan toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä ja pelastuslaitoksen johdolla tilanteen mukaan joko suppeana tai laajana. Suppeimmillaan evakuointi voi koskea esimerkiksi yksittäisen talon asukkaita ja laajimmillaan useamman kunnan tai vielä laajemman alueen koko väestöä.

Väestön evakuointi on osa pelastustoimintaa, joten sen suunnittelu ja toteutus tapahtuvat pelastuslaitoksen johdolla. Kemijärven kaupungin tarvittavat toimialat (viranomaiset) avustavat tarvittaessa väestön evakuoinnissa evakuointisuunnitelman mukaisesti.³⁸

Kemijärven kaupungilla on salassa pidettävä evakuointisuunnitelma. Evakuointisuunnitelma kattaa normaaliajan häiriötilat sekä poikkeusolot.

³⁸ Valmiuslaki (1552/2011) 17L

3.17. Omatoiminen varautuminen

Omatoiminen varautuminen tarkoittaa vaaratilanteiden ennaltaehkäisemistä, niihin varautumista sekä henkilöiden, omaisuuden sekä ympäristön suojaamista erilaisissa tilanteissa. Varautumisen päämäärä on ehkäistä vaaratilanteita, huomioida normaaliolojen häiriötilanteet sekä valmistella toimenpiteet poikkeusoloja varten.³⁹ Olennainen ja tärkeä osa Kemijärven kaupungin varautumista on alueen yhtiöiden, osuuskuntien ja yhdistysten sekä kotitalouksen omaehtoinen ja omatoiminen varautuminen.

3.18. Toiminnan yhteensovittaminen

Alueellisella tasolla varautumista ja valmiussuunnittelua koordinoidaan Lapin aluehallintoviraston johdolla. Toimivaltaiset viranomaiset, ml. kunnat, vastaavat päätösten toimeenpanosta.

Kemijärven kaupungin toimintojen varmistamiseksi kaupungin alueella toimivat tai vaikuttavat eri yhteistyöviranomaiset ja -tahot kokoontuvat säännöllisesti viranomaistapaamisiin Kemijärven kaupungin toimiessa tapaamisen koollekutsujana ja puheenjohtajana sekä sihteerinä. Kukin Kemijärven kaupungin alueella toimiva tai vaikuttava viranomaistaho vastaa omasta valmiussuunnittelusta ja erityistilannesuunnittelusta. Edellä mainitut viranomaistahot sovittavat tarvittavilta osiltaan yhteen Kemijärven kaupungin ja oman organisaationsa valmiussuunnitelmat.

Kemijärven kaupungin ja puolustusvoimien välisestä yhteistoiminnasta sovietaan Jääkäriprikaatin ja sen alaisuuteen kuuluvan Lapin aluetoimiston kanssa. Yhteistoiminnan tavoitteena on taata kaikille osapuolille hyvät toimintaedellytykset, selkiyttää suunnittelua ja poistaa päällekkäisyyksiä henkilöstön, ajoneuvojen/työkoneiden ja tilojen varaamisessa sekä alueiden käytössä.

Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistoiminnasta pyritään sopimaan Suomen Punaisen Ristin Kemijärven osaston sekä Vapaaehtoisen Pelastuspalvelun VAPEPA:n Kemijärven paikallistoimikunnan kautta.

³⁹ SPEK, varautuminen kotona

4. Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin

4.1. Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin toimintaan ja toimintaedellytyksiin

Poikkeusoloilla tarkoitetaan valmiuslaissa tarkoitettua yhteiskunnan tilaa, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Valmiuslain (1552/2011) mukaisia ovat poikkeusoloja ovat:

1. Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
2. Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
3. väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
4. erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;
5. vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
6. sellainen:
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
 - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
 - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
 - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
 - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
 - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen;
 - g) tai edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen

vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Valmiuslain mukaan viranomaiset voidaan oikeuttaa poikkeusoloissa rajoittamaan eräitä perusoikeuksia, mutta siinä yhteydessä käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

4.2 Kaupungin hallinto poikkeusoloissa

Kemijärven kaupungin hallintosäännön liite 2, Kemijärven kaupungin häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntö, määrittelee kaupungin johtamisen häiriötilanteissa ja valmiuslaissa määritellyissä poikkeusoloissa sekä niihin valmistautumisessa.⁴⁰ Häiriötilanteilla tarkoitetaan tässä tapahtumia ja tilanteita, jotka edellyttävät kaupungin johtamisessa tai palvelutuotannossa normaalioloista poikkeavia toimenpiteitä, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Poikkeusoloja ovat valmiuslaissa määritellyt tilanteet.⁴¹

Häiriötilanteiden aikana ja poikkeusoloissa kaupungin toimintaa johtaa kaupunginjohtaja ja kaupunginjohtajan johtama häiriötilanteiden aikainen kaupungin johtoryhmä. Kaupunginjohtaja nimeää häiriötilanteiden aikaisen johtoryhmän.⁴²

Kaupunginjohtaja muuttaa ja täydentää johtoryhmän kokoonpanoa päätöksellään ja kutsuu johtoryhmän kokouksiin viranomaisia ja asiantuntijoita tilanteen edellyttämällä tavalla

5 Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut

5.1 Henkilöstön varaamisen vastuut

Poikkeusolojen henkilövaraukset, jolla myönnetään vapautus aseellisesta palveluksesta, tehdään asevelvollisuuslain nojalla Lapin aluetoimistoon.

⁴⁰ Kemijärven kaupunginhallintosääntö Liite 2 s.46 1§

⁴¹ Kemijärven kaupunginhallintosääntö Liite 2 s.47 2§

⁴² Kemijärven kaupunginhallintosääntö Liite 2 s.47 7§

Varausten valmisteluista vastaa toimialajohtajat sekä Kemijärven kaupungin kuntakonserniin kuuluva yhteisöt. Henkilövaraukset hyväksyy Kemijärven kaupungin osalta kaupunginjohtaja. Kemijärven kaupungin hallintojohtaja vastaa henkilövarausten tekemisestä puolustusvoimien kanssa. Henkilöstövaraukset on tehtävä toimialan ydintehtäviä hoitavista ja ne on tarkistettava vuosittain. Ydintehtävien hoitamiseen liittyvien yhteistyökumppaneiden osalta henkilöstön, ajoneuvojen ja työkoneiden sekä tilavarauksiin liittyvistä vastuista on sovittava yhteistyösopimuksessa.

5.2 Vastuut rakennusvarauksista

Poikkeusolojen tilavaraukset ehkäisevät päällekkäisiä eri toimijoiden tilojen käyttöä koskevia suunnitelmia. Kemijärven kaupungin omistamien tilojen osalta tilavarauksia ei tarvitse tehdä. Muiden kuin Kemijärven kaupungin omistamien tilojen osalta tilavaraukset osoitetaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle AVI:lle. Tilavarausten tekemisestä vastaa jokainen toimiala kuntakonserniin kuuluva yhteisö sekä yhteistyökumppani samoin periaattein kuin henkilö-, ajoneuvoja työkonevarauksetkin. Tehdyt tilavaraukset tulee saattaa tiedoksi kaupungin isännöitsijälle sekä hallintojohtajalle.

5.3 Vastuu ajoneuvo- ja työkonevarauksista

Poikkeusolojen ajoneuvo- ja työkonevaraukset tulee toimittaa Lapin ELY-keskukselle. Alueellisten erityispiirteitten takia kriittisten palvelujen turvaaminen on haastavaa johtuen alueellisesta ajoneuvo- ja konekannasta. Vähäisille resursseille on päällekkäisiä tarpeita eri viranomaisilla. Kaupunki järjestää tarvittaessa ELY-keskuksen sekä Lapin aluetoimiston kanssa tilaisuuden, missä ratkotaan mahdolliset päällekkäisyydet varauksissa. Varausten tekemisestä vastaa jokainen toimiala kuntakonserniin kuuluva yhteisö sekä yhteistyökumppani samoin periaattein kuin henkilövarauksetkin. Tehdyt ajoneuvo- ja työkonevaraukset tulee saattaa tiedoksi tekniselle johtajalle.

6 Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio

Väestönsuojelutehtävien jako kunnan varautumisen näkökulmasta:⁴³

- Osa pelastuslaissa tarkoitettuun pelastustoimintaan osallistumista aseellisissa selkkauksissa ja niiden aikana tapahtuvissa onnettomuuksissa; suunnittelu tapahtuu Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johdolla ja yhteen sovittamana

⁴³ Pelastuslaki 10L 65§

- Osa muuta toimintaa kuin pelastustoimintaa; kukin viranomainen, toimiala tai organisaatio hoitaa sille kuuluvia väestönsuojelutehtäviään ko. hallinnonalan lainsäädännön mukaisesti sekä ottaa ne huomioon varautuessaan toimintaansa aseellisissa poikkeusoloissa.

Kemijärven kaupungin ei tarvitse tehdä erikseen väestönsuojelusuunnitelmia, vaan kullekin hallinnonalalle kuuluviin väestönsuojelutehtäviin varautuminen ja niihin liittyvä suunnittelu sisältyy muuhun valmiussuunnitteluun ja muun muassa onnettomuuksia varten muutoinkin tehtävään suunnitteluun.⁴⁴